

RAZPRAVE

PROSTORSKI VIDIKI FINANCIRANJA KULTURE IZ JAVNIH SREDSTEV V SLOVENIJI

AVTOR

dr. Jani Kozina

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Geografski inštitut Antona Melika, Novi trg 2, SI – 1000 Ljubljana
jani.kozina@zrc-sazu.si, <https://orcid.org/0000-0002-9438-6877>

DOI: <https://doi.org/10.3986/GV94101>

UDK: 711.1:351.85(497.4)

COBISS: 1.01

IZVLEČEK

Prostorski vidiki financiranja kulture iz javnih sredstev v Sloveniji

Financiranje kulturnih dejavnosti na državni ravni je bilo v zadnjih letih v Sloveniji razmeroma dobro preučeno. Kljub temu pa se dosedanje raziskave niso ukvarjale z vprašanjem lokalnega in regionalnega razvoja. Namen članka je prikazati prostorske vidike financiranja kulturnih dejavnosti iz javnih sredstev Republike Slovenije v obdobju 2007–2018. V ta namen smo preučili podatke Ministrstva za finance o proračunih občin. Rezultati prikazujejo vlaganja občin v kulturni sektor skozi čas, kar je v glavnem sledilo makroekonomskim težnjam. Prostorsko gledano se prikazujejo razlike v višini in načinu vlaganj v kulturne dejavnosti glede na razvitost občin. Statistična analiza je pokazala šibko, vendar statistično značilno in pozitivno povezanost vlaganj občin v kulturne dejavnosti s kazalniki razvitosti občin.

KLJUČNE BESEDE

kulturni sektor, kulturne dejavnosti, ustvarjalne dejavnosti, kulturna dediščina, ustvarjalnost, ustvarjalno gospodarstvo, inovacije

ABSTRACT

Spatial aspects of financing culture from public funds of the Republic of Slovenia

The financing of cultural industries at the state level has been relatively well studied in Slovenia in recent years. Nevertheless, research has not yet addressed the issue of local and regional development. The aim of this article is to present the spatial aspects of the financing of cultural industries from public funds in the Republic of Slovenia in the period 2007–2018. For this purpose, we have analysed the data of the Ministry of Finance on municipal budgets. The results show the municipalities' investments in the cultural sector over time, which mainly followed macroeconomic trends. Spatially, the differences in the amount and type of investment in cultural industries are shown according to the development of the municipalities. Statistical analysis showed a weak but statistically significant and positive correlation between municipal investments in cultural industries and indicators of municipal development.

KEY WORDS

cultural sector, cultural industries, creative industries, cultural heritage, creativity, creative economy, innovation

Uredništvo je prispevek prejelo 16. februarja 2022.

1 Uvod

Kulturne dejavnosti imajo številne pozitivne vplive na rast in razvoj mest in lokalnih skupnosti, saj se večja vloga kulturnega sektorja povezuje z višjo stopnjo gospodarskih dejavnosti, inovativnosti, upravljanja in gradnje skupnosti (Evans in Smith 2006; Ravbar in Razpotnik 2008; Grodach 2011; Ravbar 2011; Evans 2014). Ob tem je ključnega pomena ustrezna finančna podpora (Andersson 1985; Aggarwal in Goodell 2014). Uspešno delovanje kulturnega sektorja je namreč v veliki meri odvisno od financiranja iz javnih in zasebnih sredstev na ravni držav, regij, občin, podjetij in drugih organizacij (Trupiano 2005).

Financiranje kulture na državni ravni je bilo v zadnjih letih v Sloveniji razmeroma dobro preučeno. K temu sta verjetno največ prispevali raziskava Srakarja (2015) in študija Ministrstva za kulturo (Analiza ... 2017). Kljub precej poglobljeni analitični ravni in zglednim mednarodnim primerjavam pa se nobena od njiju ne ukvarja z vprašanjem lokalnega in regionalnega razvoja. Tako po besedah Srakarja (2015, 24) ostaja odprto razmerje med državnimi in občinskimi proračuni za kulturni sektor. Kasnejša Analiza financiranja kulture (2017) je sicer pokazala, da je to razmerje približno 1 : 1, vendar pa dlje od tega podatka ni posegla. Na ta način so študije financiranja kulture v Sloveniji bolj osredotočene na strukturno statistiko, sektorsko gibanje in mednarodne primerjave, medtem ko so prostorski vidiki povsem zanemarjeni.

Namen članka je prikazati prostorske vidike financiranja kulturnih dejavnosti iz javnih sredstev Republike Slovenije v obdobju 2007–2018. Raziskava se osredotoča na obseg in razporeditev finančnih sredstev na ravni občin. V ta namen se naslanjamo na zaključne račune proračunov občin, ki jih zbira in na svojih spletnih straneh objavlja Ministrstvo za finance. Struktura podatkov državnih proračunov žal tovrstne analize ne omogoča. Podatke na lokalni ravni uporabljamo tudi za ugotavljanje povezanosti financiranja kulture z razvostjo občin. Na ta način članek odgovarja na raziskovalno vprašanje, kako lokalne skupnosti neposredno spodbujajo kulturni in ustvarjalni sektor ter hkrati posredno vplivajo na razvojne vzorce?

Uvodnemu poglavju sledijo metodološka pojasnila zbiranja in analiziranja podatkov, temu pa rezultati z razpravo v poglavjih tri, štiri in pet. V tretjem poglavju so predstavljena vlaganja javnih sredstev Republike Slovenije (državna in občinska raven) v kulturo. Četrto poglavje predstavlja poglobljeno prostorsko analizo zaključnih računov občinskih proračunov, peto poglavje pa njihovo povezanost s kazalniki razvitosti občin. Glavne ugotovitve in nadaljnja raziskovalna vprašanja so združeni v sklepu.

2 Metodološka pojasnila

Proračun države ali občine je akt, v katerem so predvideni prihodki in drugi prejemki ter odhodki in drugi izdatki države oziroma občine za eno leto (Zakon o javnih ... 2011). Ministrstvo za finance je v zadnjih letih izvedlo reformo javnih financ, katere končni cilj je usklajevanje javne porabe z napredno mednarodno prakso, izboljšanje preglednosti in odgovornosti pri razpolaganju s proračunskimi sredstvi ter izpopolnitev metod spremljanja in ocenjevanja izvajanja proračuna. Pri pripravi proračuna se upoštevajo institucionalna, ekonomska, programska in funkcionalna klasifikacija javnofinančnih prejemkov in izdatkov. Programska klasifikacija javnofinančnih izdatkov odgovarja na vprašanje, za kaj se porabljajo javna sredstva. Posebej je določena za državni in posebej za občinske proračune, in sicer za občine od leta 2006 dalje s Pravilnikom o programski klasifikaciji izdatkov občinskih proračunov (Pravilnik ... 2008).

Po koncu proračunskega leta, ki je enako koledarskemu letu, morajo država in občine pripraviti zaključne račune svojih proračunov in pri tem upoštevati strukturo, vsebino in postopke njihove priprave skladno s predpisi s področja javnih financ. Zaključni račun predstavlja prikaz predvidenih in uresničenih prihodkov in drugih prejemkov ter odhodkov in drugih izdatkov proračuna v proračunskem letu, za katerega je bil sprejet proračun. V zaključnem računu proračuna so tako prikazane tudi

Preglednica 1: Preučeni proračunski programi in podprogrami za kulturo na ravni občin (Pravilnik... 2008).

18	KULTURA, ŠPORT IN NEVLADNE ORGANIZACIJE
1802	Ohranjanje kulturne dediščine
18029001	Nepremična kulturna dediščina
18029002	Premična kulturna dediščina
1803	Programi v kulturi
18039001	Knjižničarstvo in založništvo
18039002	Umetniški programi
18039003	Ljubiteljska kultura
18039004	Mediji in avdiovizualna kultura
18039005	Drugi programi v kulturi
18039006	Zoološki in botanični vrtovi, akvariji, arboretumi ipd.

vse spremembe sprejetega proračuna, uveljavljene med izvrševanjem proračuna, ki na podlagi veljavnih predpisov s področja javnih financ vplivajo na dejansko uresničitev proračuna (Proračunski ... 2019).

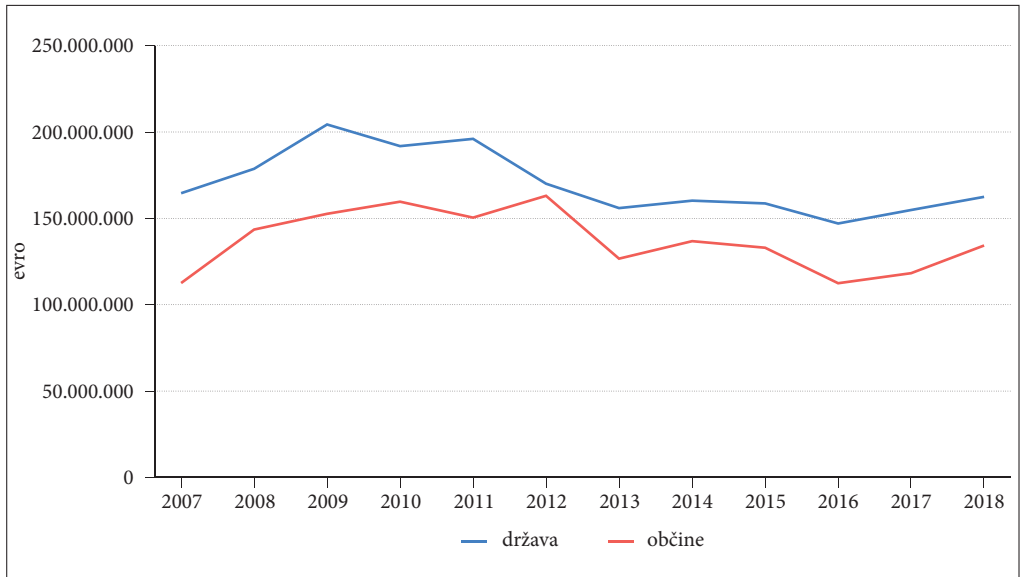
Podatke o zaključnih računih, v katerih so nas zanimali vsi odhodki in drugi izdatki, za državo in občine na svojih spletnih straneh objavlja Ministrstvo za finance (Financiranje ... 2020; Zaključni ... 2020). Skladno s programsko klasifikacijo smo za analiziranje financiranja kulture na občinski ravni upoštevali proračunske programe in podprograme, kot so prikazani v preglednici 1. Na ravni države so proračunski programi primerljivi s proračunskimi programi na ravni občin, medtem ko podprogrami zaradi raznolikosti ne omogočajo primerjave med obema prostorskima ravnema.

Podatke o vlaganjih občin v kulturo v obdobju 2007–2018 smo prikazali v obliki grafov in zemljevidov. Opisno in kartografsko so vlaganja prikazana v obliki absolutnih (višina vloženi sredstev v evrih) in relativnih vrednosti (delež občinskega proračuna). Povezanost med vlaganji v kulturo in razvitostjo občin smo prikazali s pomočjo statistične analize povezanosti (v obliki Pearsonovih korelacijskih koeficientov). Podatke o razvitosti občin smo pridobili na spletnih straneh Ministrstva za finance (Financiranje ... 2020). Čeprav se podatki nanašajo na raven občin in ne naselij, pa pri interpretaciji rezultatov skladno z evropskimi praksami (Dijkstra in Poelman 2014) govorimo o stopnjah urbaniziranosti občin, ki so značilne za slovenski poselitveni sistem (Ravbar 1997).

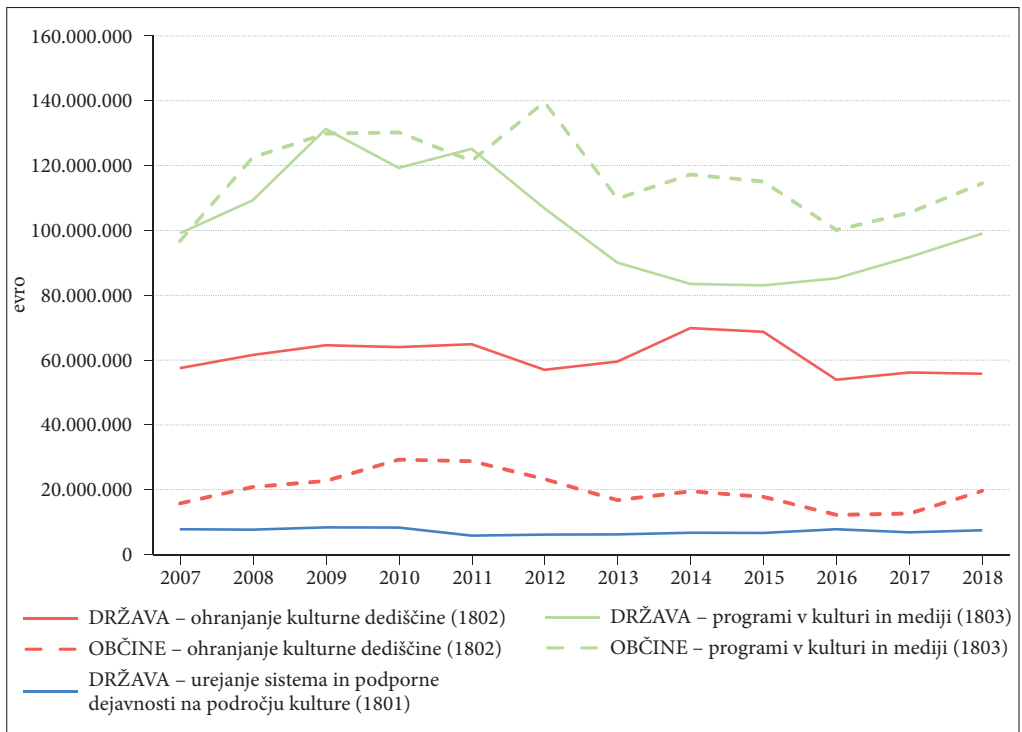
3 Vlaganja javnih sredstev v kulturne dejavnosti

Država in občine so za kulturo (programa 1802 in 1803) med letoma 2007 in 2018 vložile približno 3.686.000.000 evrov. Razmerje med obema ravnema je približno enakovredno. Ti podatki so skladni z ugotovitvami raziskave Ministrstva za kulturo iz leta 2017 (Analiza ... 2017), ki ugotavlja, da v Sloveniji tako kot v Evropi lokalne skupnosti praviloma prispevajo vsaj toliko ali več sredstev za kulturne storitve kot državni proračun. Leta 2015 je bilo takšno razmerje v 18 od 27 državah z razpoložljivimi podatki, tudi v Sloveniji. Po omenjeni raziskavi se je Slovenija leta 2015 po višini javnih vlaganj (državni in občinski proračuni skupaj) v kulturo med evropskimi državami, ki v povprečju namenijo za kulturo 0,4% bruto domačega proizvoda, uvrstila na četrto mesto. Prejšnja leta (od 2008 naprej), ko so država in občine za kulturne storitve namenile več, pa je bila Slovenija uvrščena bodisi na drugo ali tretje mesto (Analiza ... 2017).

Sredstva za kulturne dejavnosti so naraščala do leta 2010, ko je bilo skupno vloženo prek 350.000.000 evrov letno. Tedaj je svetovna finančno-gospodarska kriza, ki je sicer nastopila že leta 2008, začela



Slika 1: Gibanje javnih sredstev za kulturo v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020; Zaključni ... 2020).



Slika 2: Gibanje javnih sredstev za kulturo po posameznih programih v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020; Zaključni ... 2020).

puščati močnejše sledi tudi v slovenskem gospodarstvu (Verbič s sodelavci 2016), kar se je postopoma poznalo v bilanci javnih izdatkov. Financiranje kulture je doživelo dolgotrajen upad in se je do leta 2016 skrčilo za več kot četrtino (27,3 %). Ponovno rast lahko zaznamo šele v zadnjih dveh letih opazovanega obdobja (slika 1). Zgovoren prikaz ravnanja s kulturo med upadom financiranja tega sektorja je bila ukinitve Ministrstva za kulturo leta 2012 oziroma njegova pripojitev novemu Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. To se je zgodilo prvič v samostojni državi, kar je povzročilo veliko nezadovoljstva med kulturniki. Takšna ureditev sicer ni trajala dolgo, saj je že leta 2013 Ministrstvo za kulturo znova postalo samostojen resor (Škrbič 2016).

Struktura zbiranja podatkov o javnih vlaganjih v kulturo na ravni države in občin omogoča podrobnejšo primerjavo na ravni programov. Država v nasprotju od občin skrbi za urejanje sistema in podporne dejavnosti na področju kulture (program 1801). Ta program je v celotnem opazovanem obdobju doživel najmanj nihanj. Podobno velja sicer tudi za ohranjanje kulturne dediščine (program 1802), za katerega v precej večji meri skrbi država, medtem ko so bili programi v kulturi (program 1803) do finančno-gospodarske krize enakovredno podprti na obeh ravneh upravljanja, zatem pa je država temu področju veliko bolj odtegnila svojo podporo (slika 2).

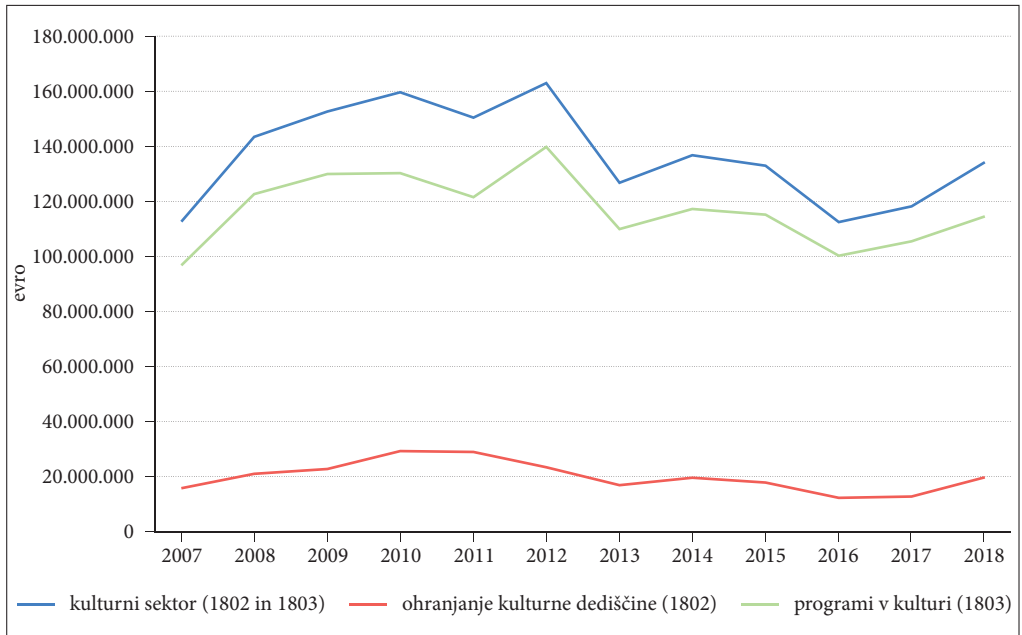
Raziskava Ministrstva za kulturo je leta 2017 ugotavljala, da sta bila leta 2015 približno dve tretjini sredstev proračuna Ministrstva za kulturo, ki je daleč največji porabnik sredstev za kulturo, namenjeni Osrednjeslovenski regiji. Druga po vrsti je bila Podravska regija, ki je prejela dobro desetinno sredstev, tretja pa Goriška z dvajsetino sredstev. Regije, ki so leta 2015 prejele najmanj sredstev – manj kot odstotek –, so bile Zasavska, Koroška in Spodnjeposavska (Analiza ... 2017). Več kot očitno se državna sredstva za kulturo zgoščajo zgolj v posameznih središčih, zlasti in Ljubljani in Mariboru, medtem ko so ostala območja deležna precej manjše pomoči in vlaganj. S tega vidika je v smiselno preučiti, v kolikšni meri kulturno dejavnost spodbujajo lokalne skupnosti same?

4 Vlaganja občin v kulturne dejavnosti

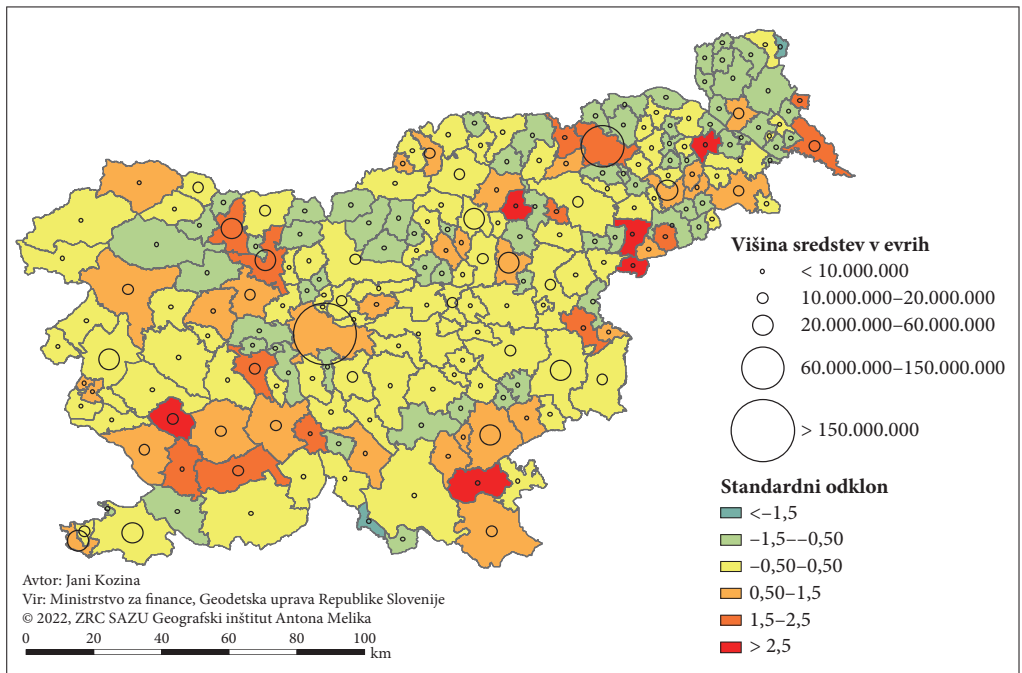
Skupni proračun slovenskih občin je bil v obdobju 2007–2018 v povprečju približno 2.150.000.000 evrov letno. Najnižji je bil leta 2007 in je naraščal vse do leta 2010, ko se je v Sloveniji odrazila svetovna finančno-gospodarska kriza. Od tedaj dalje so proračuni občin sledili vzorcu krize v Sloveniji in obliki črke W, pri čemer je šlo za dvojno dno; prvemu dnu je sledila rast, zatem pa ponovni padec (Stražišar, Strnad in Štemberger 2015). Tako se je vrednost proračunov med letoma 2010 in 2013 zmanjšala za 11 %, čemur je sledilo leto 12 % rasti, zatem pa je med letoma 2014 in 2016 ponovno sledil 18 % padec. V zadnjem obdobju se je višina proračunov ponovno vrnila na predkrizno raven, vendar so nova nihanja navzdol zaradi novih svetovnih kriz (zdravstvena, energetska, prehranska, vojaška in podobno) ponovno na vidiku.

V obdobju 2007–2018 so občine za kulturne dejavnosti (programa 1802 in 1803) namenile približno 1.642.000.000 evrov oziroma 6,38 % svojih proračunov. Rast vlaganj se je iz predkriznih let nadaljevala celo globoko v krizo in je z rahlim vmesnim padcem vrh dosegla šele leta 2012. Temu obdobju je sledil padec, ki je trajal do leta 2016, ko so se težnje znova obrnile nekoliko navzgor. V obdobju 2012–2016 je obseg vlaganj v kulturo upadel za 31 % (slika 3).

V opazovanem obdobju so največ sredstev za kulturne dejavnosti (programa 1802 in 1803) pričakovano vložile največje občine, ki imajo tudi najvišje proračune. Vendar pa te občine ne podpirajo nujno kulture z najvišjim deležem svojega proračuna. Po tem kriteriju izstopajo predvsem nekatere manjše občine. Tako lahko med najbolj »kulturne« občine v Sloveniji uvrstimo Vipavo, Semič, Vitanje, Majšperk, Sveti Jurij ob Ščavnici, Rogatec in Podlehnik. Med večjimi regionalnimi središči pozitivno najbolj izstopajo občine Maribor, Lendava, Radovljica, Kranj, Ptuj in Ljubljana, najbolj negativno pa stari industrijski središči Trbovlje in Jesenice, mlajši mesti Velenje in Nova Gorica ter Slovenj Gradec (slika 4).



Slika 3: Proračun slovenskih občin za kulturne dejavnosti v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020).



Slika 4: Vlaganja občin v kulturne dejavnosti (programa 1802 in 1803) v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020).

Kulturni proračun je najbolj podhranjen v občinah, ki so v pretežni meri na tradicionalnih problemskih območjih (glej Kušar 2005). To so na severovzhodu države posamezni deli Goriškega, Prekmurja, Slovenskih Goric, Haloze, Posotelja in Pohorskega Podravja. Zaokrožena območja predstavljajo še Zgornja Savinjska dolina, Suha krajina, Zgornje Pokolpje in posamezna slabše dostopna območja Gorenjske, kot na primer Jezersko in Železniki. Kulturna blagajna pa ni podhranjena samo v manj razvitih območjih, temveč tudi v suburbaniziranih občinah v okolici večjih slovenskih mest, kot so Ljubljana, Maribor, Celje, Ptuj in Kranj. Tovrstne suburbanizirane občine v veliki meri funkcionirajo kot spalna naselja. Njihovi prebivalci se pretežno vozijo na delo v bližnja regionalna središča, tam pa hkrati zadovoljujejo svoje prostočasne potrebe, med katere sodi tudi kultura (Bole 2004; Kozina in Bole 2018; Kozina in Clifton 2019).

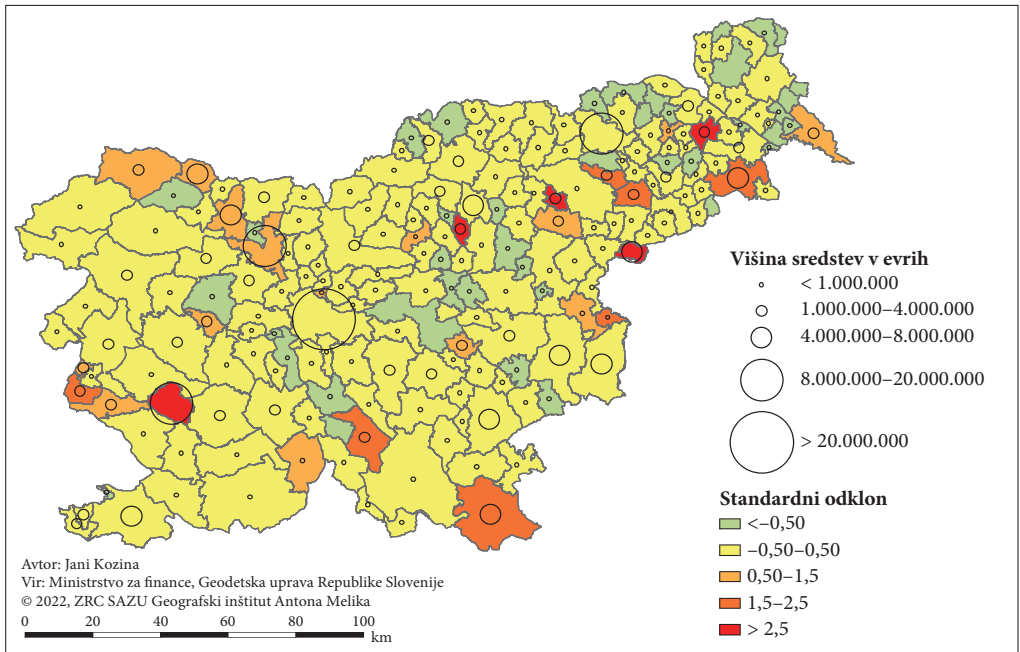
Občine so v obdobju 2007–2018 za ohranjanje kulturne dediščine (program 1802) namenile slab odstotek (0,93 %) svojih proračunov, medtem ko so za programe v kulturi (program 1803) namenile skoraj šestkrat več sredstev (5,44 %). Ohranjanje kulturne dediščine je med slovenskimi občinami v primerjavi s programi v kulturi veliko bolj enakomerno financirano, kar je razvidno iz primerjave slik 5 in 6. Po kriteriju vlaganj v ohranjanje kulturne dediščine (program 1802) pozitivno zelo izstopajo le nekatere manjše občine, ki se verjetno ponašajo s posameznimi elementi (ne)premične kulturne dediščine. To so občine Vipava, Sveti Jurij ob Ščavnici, Polzela, Oplotnica in Rogatec. Nadpovprečno izstopajo še nekatere večje občine, kot so Ormož, Kidričevo, Rače - Fram, Miren - Kostanjevica, Ribnica in Črnomelj. Med večjimi regionalnimi središči pozitivno izstopajo le gorenjske občine Kranj, Radovljica in Jesenice (slika 5).

Pri programih v kulturi (program 1803) se kaže precejšnja polarizacija med Vzhodno in Zahodno kohezijsko regijo. V obeh regijah sicer z nekaj izjemami izstopajo večja urbana središča. So pa v Zahodni kohezijski regiji posamezne občine s podpovprečno podporo programom v kulturi osredotočene zgolj v suburbaniziranih območjih mest v Ljubljanski kotlini in na Goriškem, medtem ko so v Vzhodni kohezijski regiji finančno podhranjeni programi v posameznih občinah na suburbaniziranih območjih Maribora in Ptuja kot na tradicionalnih problemskih območjih (Zgornja Savinjska dolina, Pohorsko Podravje, Posotelje, Haloze, Slovenske Gorice, Prekmurje in Goričko) (slika 6). Občine v Zahodni kohezijski imajo za programe v kulturi (program 1803) v povprečju še enkrat višji proračun od občin v Vzhodni kohezijski regiji.

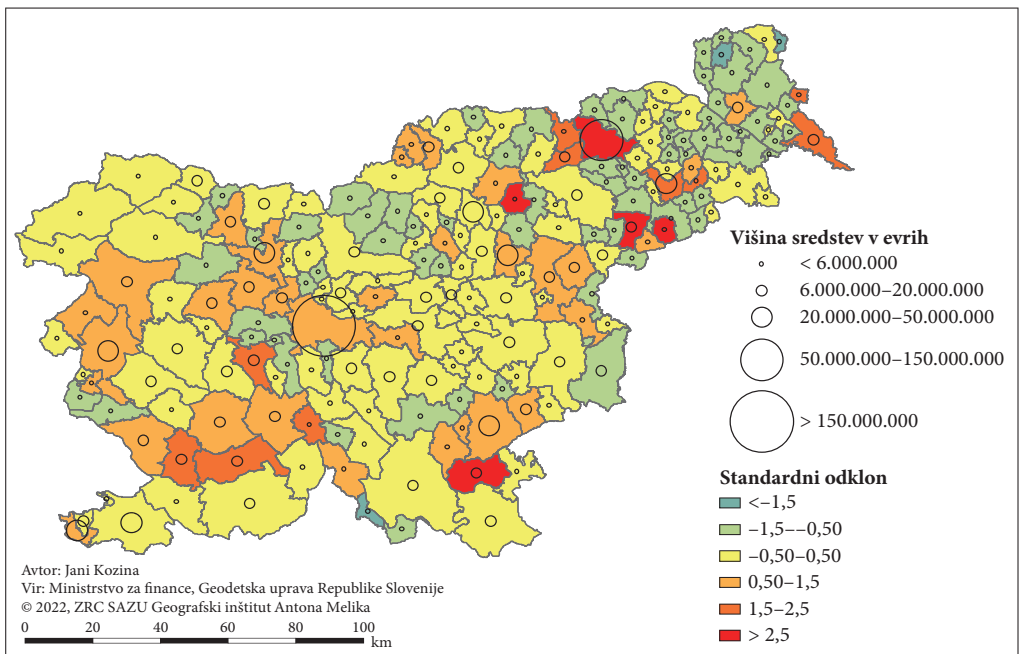
Znotraj programa ohranjanje kulturne dediščine (program 1802) programska klasifikacija javnofinančnih prejemkov in izdatkov loči med podprogramoma nepremična kulturna dediščina (podprogram 18029001) in premično kulturno dediščina (podprogram 18029002). Razmerje med njima je bilo v obdobju 2007–2018 približno 4 : 1 (slika 7). Medtem ko je gibanje vlaganj v nepremično kulturno dediščino v veliki meri sledilo gospodarskim gibanjem pred, med in po svetovni finančno-gospodarski krizi, je podpora premični kulturni dediščini precej bolj stabilna in odporna na zunanje vplive. Nihanje vlaganj v nepremično kulturno dediščino lahko med drugim povežemo s stanjem in procesi v gradbeništvu, ki je bilo med zadnjo finančno-gospodarsko krizo med najbolj prizadetimi panogami v Sloveniji (Stražišar, Strnad in Štemberger 2015).

Sliki 8 in 9 prikazujeta vlaganja občin v nepremično kulturno dediščino (podprogram 18029001) in premično kulturno dediščino (podprogram 18029002). Ker je bila večina sredstev v obdobju 2007–2018 usmerjena v nepremično kulturno dediščino, se razporeditev na sliki 8 ne razlikuje veliko od razporeditve na sliki 5, ki prikazuje vlaganja po občinah za ohranjanje kulturne dediščine v celoti (program 1802).

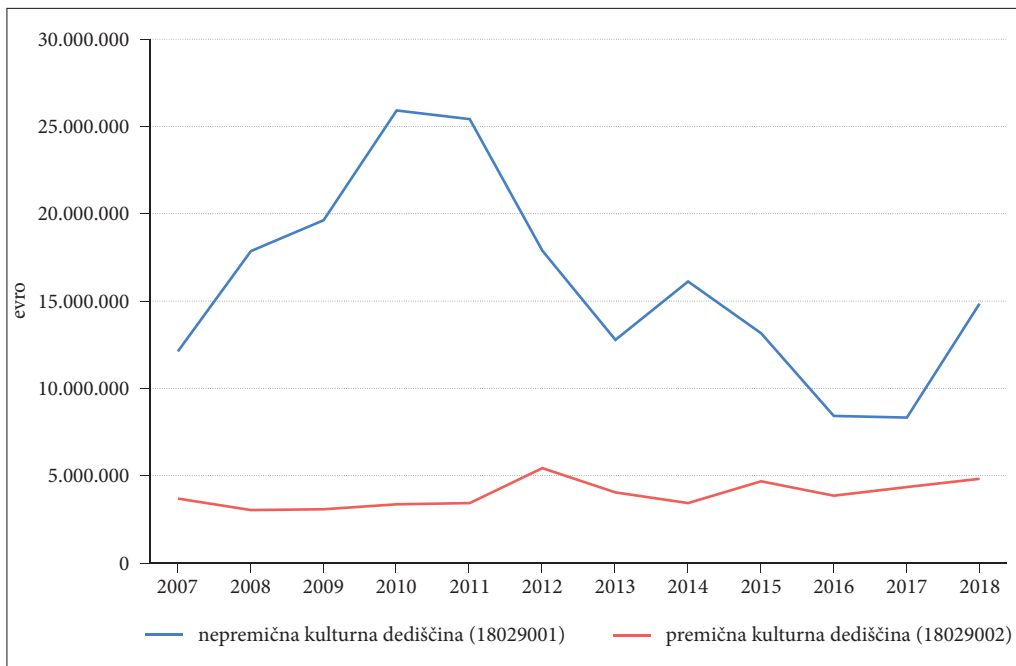
S tega vidika je zanimivejše opazovati razporeditev sredstev med občinami za premično kulturno dediščino (podprogram 18029002). Edina občina, ki proporcionalno visok delež namenja tako nepremični kot premični kulturni dediščini, je Ormož. Sicer pa v premično dediščino tako po višini kot deležu proračuna pozitivno najbolj izstopa grozd gorenjskih občin Kranj, Radovljica, Trzič, Jesenice in Kranjska Gora, poleg njih pa še občine Tolmin, Ribnica, Šentrupert in Nazarje. Razloge za takšno stanje bi bilo treba bolj poglobljeno preučiti na terenu. Vsaj za občino Ribnica lahko na ta način sklepamo, da je tak



Slika 5: Vlaganja občin v ohranjanje kulturne dediščine (program 1802) v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020).



Slika 6: Vlaganja občin v programe v kulturi (program 1803) v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020).

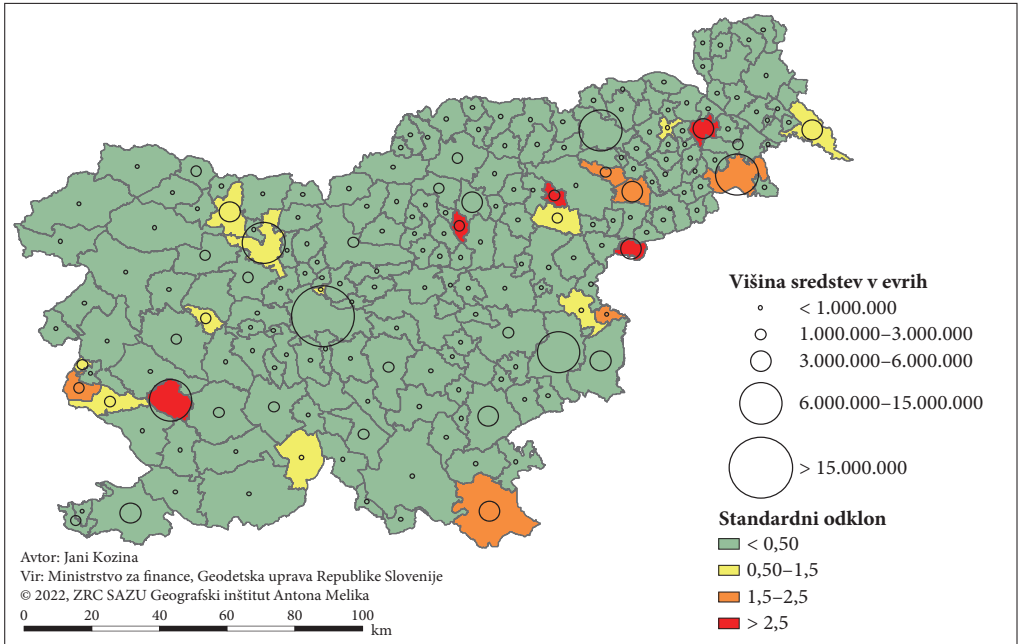


Slika 7: Proračun slovenskih občin za ohranjanje kulturne dediščine (program 1802) v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020).

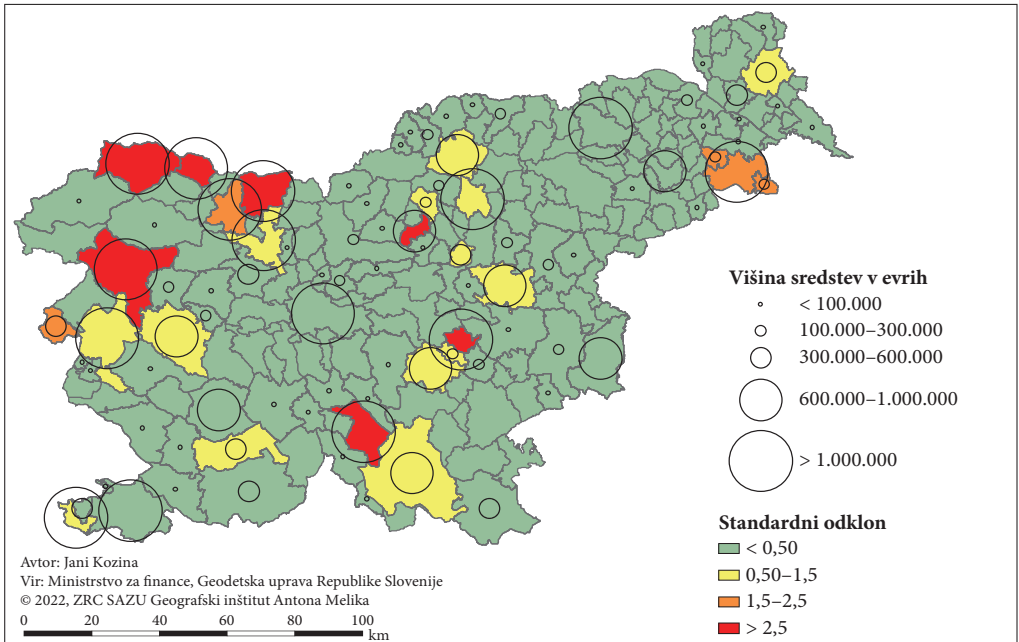
rezultat odraz vlaganj v Rokodelski center Ribnica (2022), ki od leta 2010 intenzivno skrbi za ohranjanje in razvijanje tradicionalnih obrti suhorobarstva in lončarstva.

Programi v kulturi (program 1803) so v primerjavi s kulturno dediščino (program 1802) bolj raznovrstni ter se delijo na knjižničarstvo in založništvo (podprogram 18039001), umetniške programe (podprogram 18039002), ljubiteljsko kulturo (podprogram 18039003), medije in avdiovizualno kulturo (podprogram 18039004), druge programe v kulturi (podprogram 18039005) ter zoološke in botanične vrtove, akvarije, arboretume in podobno (podprogram 18039006). V veliki večini je bilo gibanje proračunov za programe v kulturi (program 1803; glej sliko 10) v preučevanem obdobju stabilnejše od gibanja proračunov za ohranjanje kulturne dediščine (program 1802; glej sliko 7). Razlog je verjetno v tem, da je večina teh podprogramov institucionaliziranih znotraj javnega sektorja ter so na ta način precej zaščiteni s strani zakonodaje in kolektivnih pogodb. Edina izjema so drugi programi v kulturi (podprogram 18039005), ki so prvi manjši upad doživeli takoj ob nastopu svetovne finančno-gospodarske krize, drugega večjega pa po letu 2012, ko je kriza pri nas začela močnejše učinkovati in je bilo treba skladno z Zakonom za uravnoteženje javnih financ (2012) delati reze v področja proračunske porabe sredstev. Drugi programi v kulturi, kot nakazuje že ime, imajo šibkejšo institucionalno podporo. V glavnem gre za sredstva, ki so prek javnih razpisov namenjena neodvisni umetniški produkciji, nevladnim organizacijam in samozaposlenim v kulturi za pripravo in/ali izvedbo določenih kulturnih in ustvarjalnih vsebin.

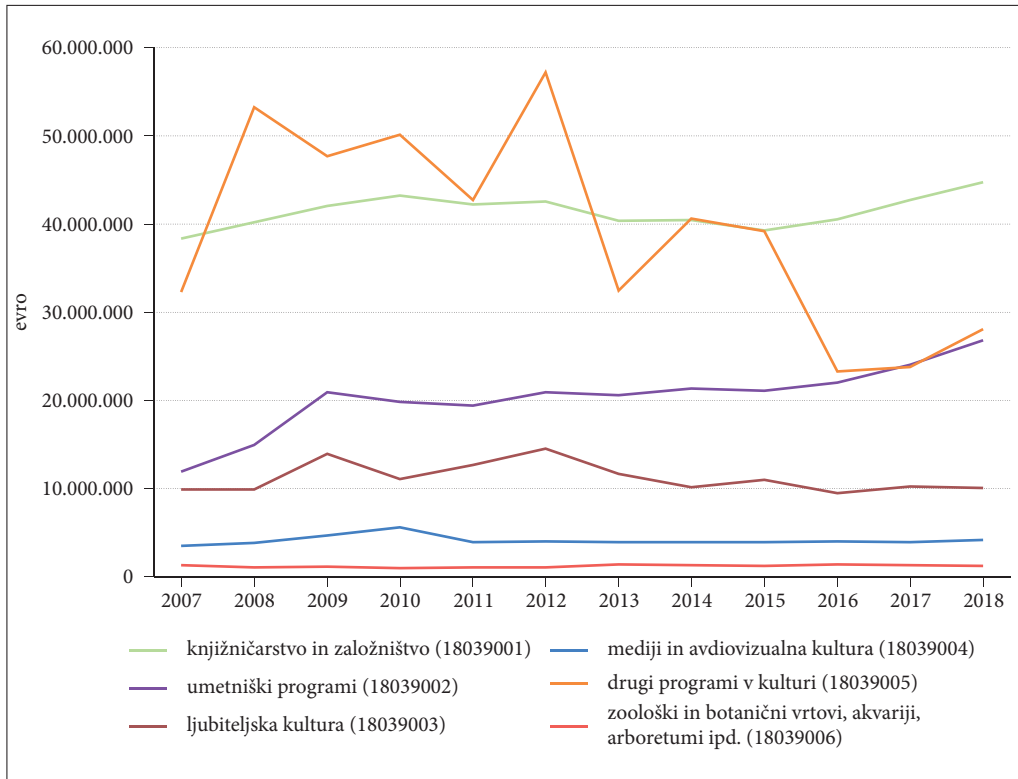
Slika 11 prikazuje vlaganja občin v knjižničarstvo in založništvo (podprogram 18039001). Če se osredotočimo samo na knjižničarstvo, lahko rezultate povežemo s statističnimi podatki Portala slovenskih splošnih knjižnic (2022). Po teh podatkih v Sloveniji deluje 58 splošnih knjižnic, ki so samostojne pravne osebe. Knjižnično dejavnost opravljajo na 273 lokacijah knjižnic in s 13 bibliobusi. Pričakovano lahko opazimo, da so območja z gostejšo knjižnično mrežo več vlagala v to dejavnost. To velja zlasti



Slika 8: Vlaganja občin v nepremično kulturno dediščino (podprogram 18029001) v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020).



Slika 9: Vlaganja občin v premično kulturno dediščino (podprogram 18029001) v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020).



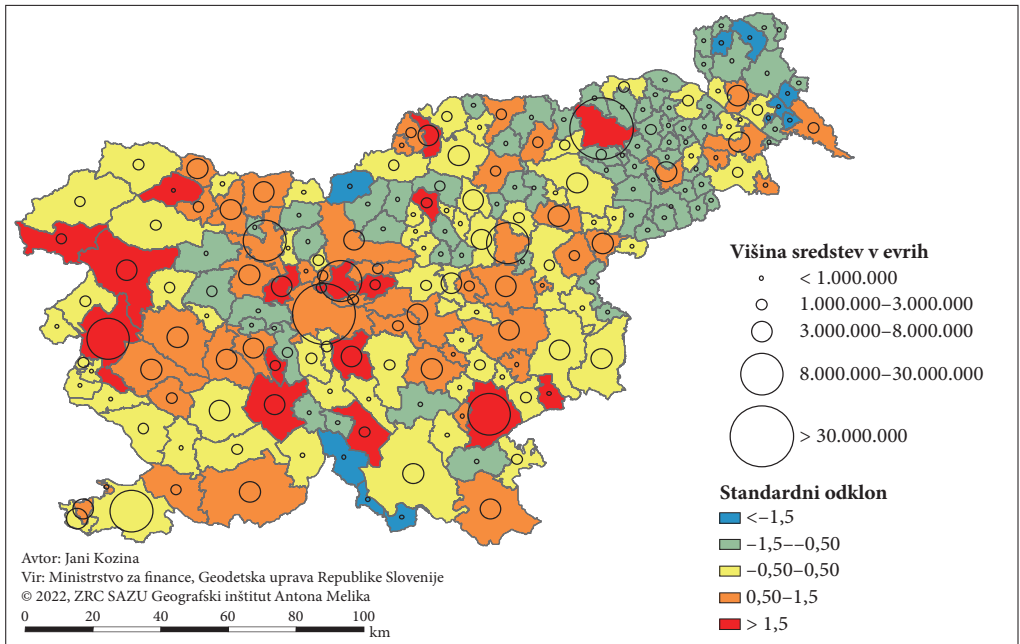
Slika 10: Proračun slovenskih občin za programe v kulturi (program 1803) v obdobju 2007–2018 (Financiranje... 2020).

za večja urbana središča, ki na ta način s čtivom zalagajo svoja gravitacijska zaledja. Območja, kjer je mreža knjižnic redkejša in posledično občine manj vlagajo v to dejavnost, imajo predvsem podeželski značaj. Pogosto jih označuje tudi lega na manj razvitih območjih – zlasti v Vzhodni kohezijski regiji (Zgornje Pokolpje, Suha krajina, Zgornja Savinjska dolina, Pohorsko Podravje, Haloze, Slovenske Gorice, Prekmurje in Goričko).

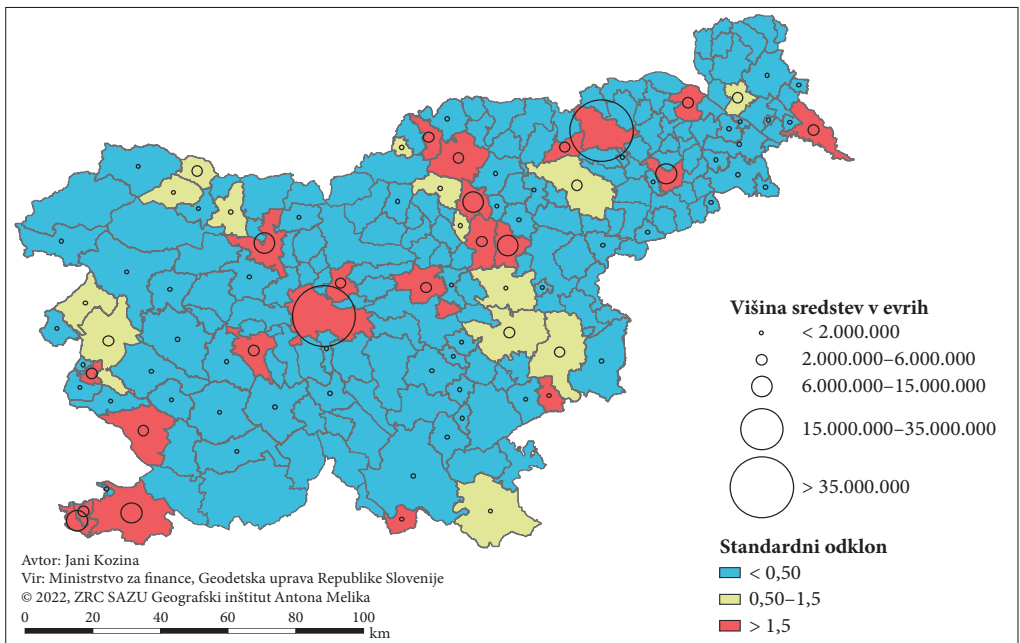
Vlaganja občin v umetniške programe (podprogram 18039002) so tako po višini sredstev kot po deležu občinskega proračuna izrazito osredotočena v večjih urbanih središčih (slika 12). Umetniški programi so najpogosteje del večjih kulturnih inštitucij, ki jih ne more imeti vsako mesto, kaj šele vas. Na ta način kar 123 občin (58 %) za ta podprogram v obdobju 2007–2018 ni namenilo nobenih sredstev.

Skorajda obratno od umetniških programov je ljubiteljska kultura (podprogram 18039003) bolj značilna za podeželske občine (slika 13). Omeniti velja zlasti Dolenjsko, kjer izstopata občini Mokronog - Trebelno in Šentjernej, in zahodni del Haloz, kjer izstopata občini Majšperk in Rogaška Slatina. Od večjih regionalnih središč izstopa edino Ptuj, medtem ko se ostala regionalna središča v tem oziru gibljejo (pod)povprečno.

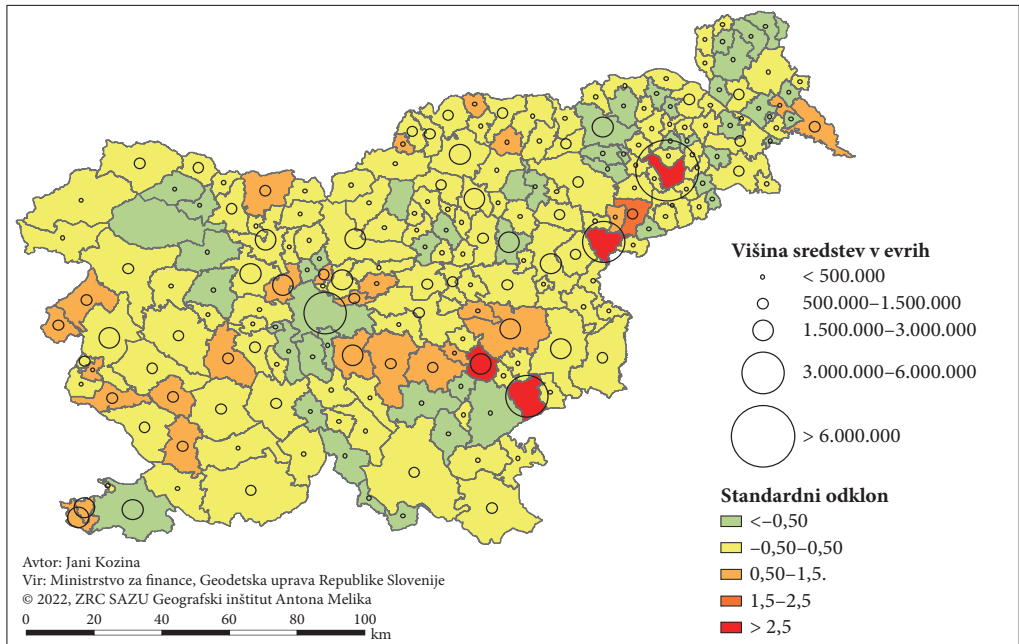
Zanimiv je pogled na vlaganja občin v medije in avdiovizualno kulturo (podprogram 18039004), kjer izstopajo predvsem širša zaledja Ljubljane, Maribora in Ptuja (brez omenjenih mestnih občin; slika 14). Gre torej za širši suburbanizirani območji naših dveh največjih središč. Lahko bi sklepali, da v teh dejavnostih delujejo zlasti mladi profesionalci, ki poleg kulturnih vsebin obvladajo tudi tehnične prvine dela z medijskimi in avdiovizualnimi pripomočki (Kozina 2018). Ker gre večinoma za kulturnike v mlajši



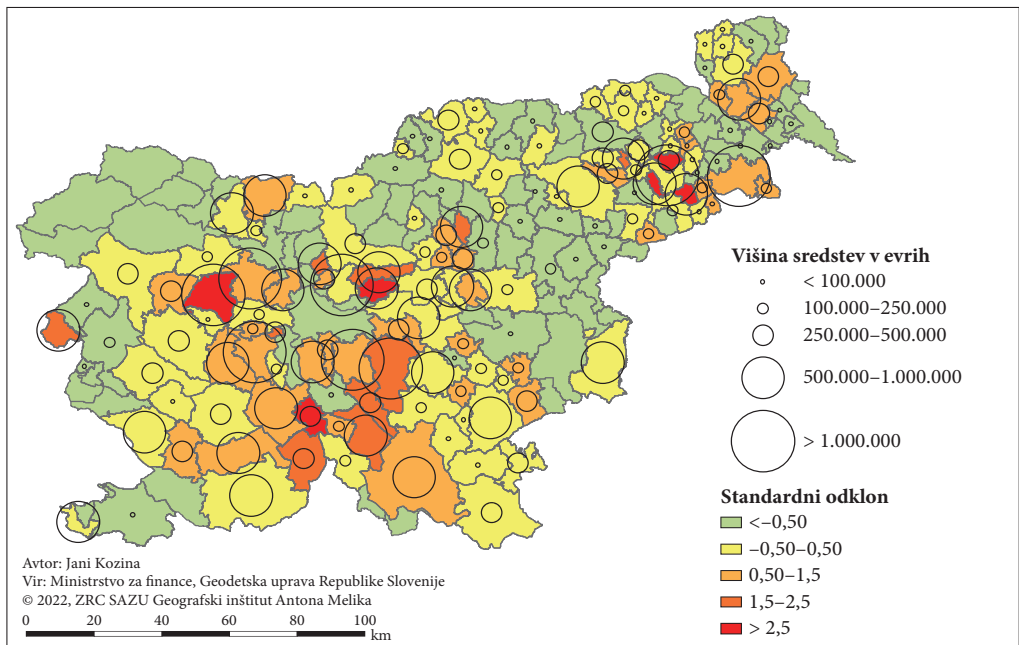
Slika 11: Vlaganja občin v knjižničarstvo in založništvo (podprogram 18029001) v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020).



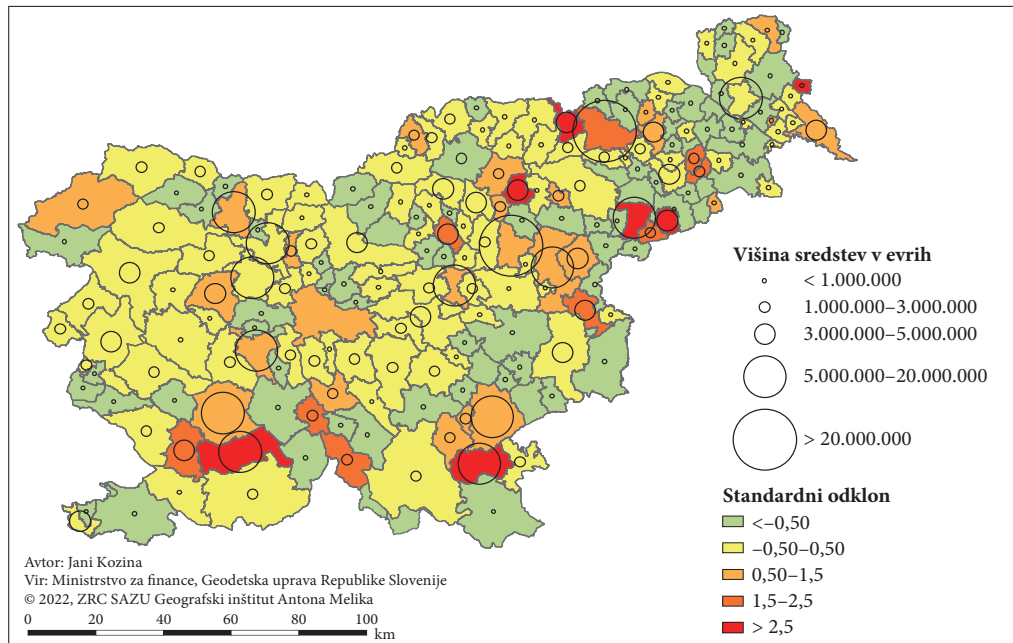
Slika 12: Vlaganja občin v umetniške programe (podprogram 18029002) v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020).



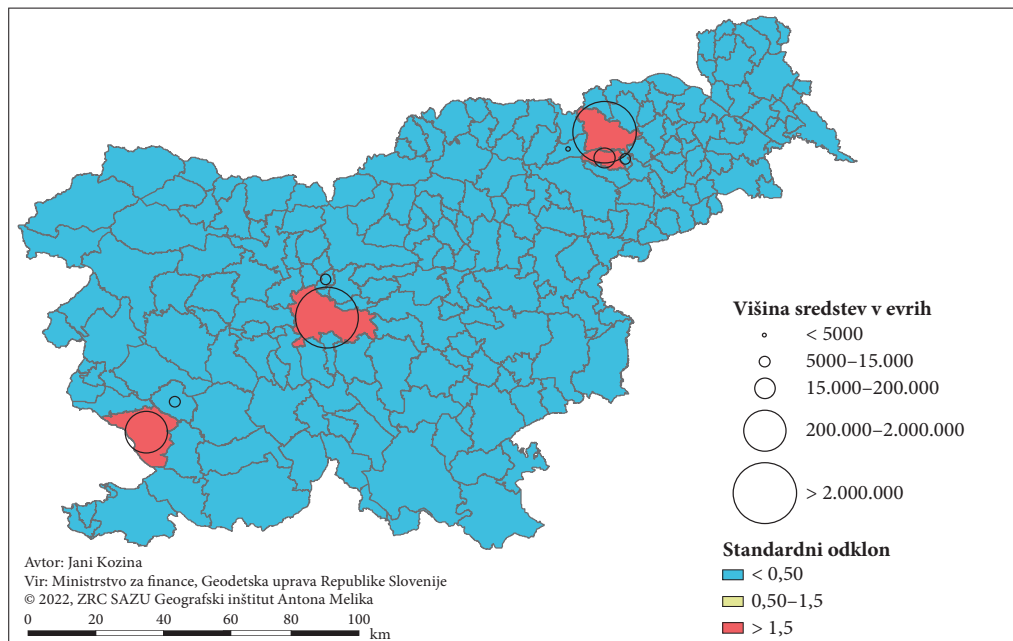
Slika 13: Vlaganja občin v ljubiteljsko kulturo (podprogram 18029003) v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020).



Slika 14: Vlaganja občin v medije in avdiovizualno kulturo (podprogram 18029004) v obdobju 2007–2018 (Financiranje ... 2020).



Slika 15: Vlaganja občin v druge programe v kulturi (podprogram 18029005) v obdobju 2007–2018 (Financiranje... 2020).



Slika 16: Vlaganja občin v zoološke in botanične vrtove, akvarije, arboretume in podobno (podprogram 18029006) v obdobju 2007–2018 (Financiranje... 2020).

kohorti, si težje privoščijo lastništvo ali najem v Ljubljani ali Mariboru, vseeno pa morajo biti v okolici zaradi bližine trga (Kozina in Bole 2018).

Vlaganja občin v druge programe v kulturi (podprogram 18039005) na sliki 15 izkazujejo podobne prostorske vzorce kot programi v kulturi na sploh (program 1803).

Razporeditev vlaganj občin v zoološke in botanične vrtove, akvarije, arboretume in podobno (podprogram 18039006) je še najbolj enolično, saj je v to vrsto kulturne dejavnosti v obdobju 2007–2018 vlagalo le osem občin (slika 16). Med njimi so daleč največ sredstev vložile občine Ljubljana, Maribor in Sežana – skupaj 98 % vseh sredstev v Sloveniji. Nadpovprečno sicer izstopa še občina Hoče - Slivnica, kar je verjetno povezano s prisotnostjo tamkajšnje Fakultete za kmetijstvo in biosistemske vede Univerze v Mariboru.

5 Povezanost financiranja kulturnih dejavnosti z razvojem občin

V tem poglavju želimo prikazati povezanost financiranja kulturnih dejavnosti na lokalni ravni z razvitostjo občin. Podatki o razvitosti občin temeljijo na Uredbi o metodologiji za določitev razvitosti občin (2019), ki jo predpisuje Zakon o financiranju občin (2008) in se jo uporablja za določitev meril za sofinanciranje investicij iz državnega proračuna. Razvitost občin opredeljujejo kazalniki v preglednici 2. Vrednosti posameznih kazalnikov so standardizirane na naslednji način:

$$\text{standardizirana vrednost kazalnika za občino} = \frac{(\text{dejanska vrednost kazalnika za občino} - \text{minimalna vrednost kazalnika})}{(\text{maksimalna vrednost kazalnika} - \text{minimalna vrednost kazalnika})}$$

Na podlagi kazalnikov razvitosti občin se koeficient razvitosti občine računsko določi kot razmerje med vrednostjo aritmetičnega povprečja standardiziranih vrednosti kazalnikov v občini in vrednostjo aritmetičnega povprečja standardiziranih vrednosti kazalnikov v državi, pri čemer je koeficient povprečne razvitosti občin v državi 1,00. Koeficient razvitosti občine se računsko določi na naslednji način:

$$\text{koeficient razvitosti občine} = \frac{\text{vsota standardiziranih vrednosti kazalnikov v občini} / \text{število kazalnikov}}{\text{vsota standardiziranih vrednosti kazalnikov v državi} / \text{število kazalnikov}}$$

Izračun standardiziranih vrednosti kazalnikov in koeficientov razvitosti občin je v domeni Ministrstva za finance, ki te podatke objavlja na svojih spletnih straneh (Financiranje ... 2020). Za izračun povezanosti med financiranjem kulturnih dejavnosti na lokalni ravni ter razvitostjo občin smo uporabili Spearmanov koeficient povezanosti, saj se večina spremenljivk ne porazdeljuje normalno.

Rezultati statistične analize v preglednici 3 kažejo, da ima financiranje kulturnih dejavnosti (programa 1802 in 1803) celo vrsto pozitivnih povezanosti z razvitostjo občin. Čeprav so Pearsonovi korelacijski koeficienti povečini nizki do zmerno visoki, pa so statistično značilni, kar pomeni, da določena mera povezanosti med obema pojavoma obstaja. Občine, ki več vlagajo v kulturo, imajo več delovnih mest, večjo stopnjo zaposlenosti, njihovo prebivalstvo pa ima višjo osnovo za dohodnino, kar je lastnost predvsem bogatejših urbanih območij. Tovrstni rezultati lahko pomenijo, da je kulturni sektor močnejše financiran v okoljih, ki si to lahko privoščijo tako z vidika ponudbe kot povpraševanja.

Med obema glavnima kulturnima programoma obstaja nekaj pomembnih razlik. Predvsem velja, da imajo programi v kulturi (program 1803) v primerjavi z ohranjanjem kulturne dediščine (program 1802) močnejšo pozitivno povezanost z razvitostjo občin. Poleg prej naštetih pozitivnih učinkov velja za občine z višjim vlaganjem v programe v kulturi tu di nižja stopnja brezposelnosti in višja bruto dodana vrednost

gospodarskih družb na zaposlenega. S tovrstnim prostorskim vzorcem je najbolj povezano knjižničarstvo in založništvo (podprogram 18039001) ter deloma še umetniški programi (podprogram 18039002). Slednji so v večji meri osredotočeni v večjih regionalnih središčih (glej sliko 12), kjer sicer ni izrazite pozitivne povezanosti z brezposelnostjo, prebivalstvo pa se hkrati stara.

Vlaganje v medije in audiovizualno kulturo (podprogram 18039004), ki se tudi pomembno povezuje z razvitostjo občin, odraža nekoliko drugačne prostorske vzorce. Podpora temu podprogramu je močnejša v bogatejših in mlajših občinah z visoko osnovo za dohodnino, nizkim indeksom staranja in nizko registrirano stopnjo brezposelnosti, ki pa niso nujno največje po številu prebivalstva in

*Preglednica 2: Kazalniki razvitosti občin (Uredba ... 2019) (*Kazalnik opremljenosti s kulturno infrastrukturo (kulturni spomeniki in objekti javne kulturne infrastrukture) je aritmetično povprečje števila kulturnih spomenikov in števila objektov javne kulturne infrastrukture, preračunano na prebivalca in površino občine.).*

kazalnik	organ, pristojen za pripravo podatkov	obdobje, ki se upošteva pri izračunu kazalnika
1. kazalniki razvitosti občine:		
bruto dodana vrednost gospodarskih družb na zaposlenega	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve	2015, 2016, 2017 in 2018
osnova za dohodnino na prebivalca občine	Finančna uprava Republike Slovenije in Statistični urad Republike Slovenije	2014, 2015, 2016 in 2017
število delovnih mest na število delovno aktivnega prebivalstva občine	Statistični urad Republike Slovenije	2015, 2016, 2017 in 2018
2. kazalniki ogroženosti občine:		
indeks staranja prebivalstva občine	Statistični urad Republike Slovenije	2016, 2017, 2018 in 2019
stopnja registrirane brezposelnosti na območju občine	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje	2015, 2016, 2017 in 2018
stopnja delovne aktivnosti na območju občine	Statistični urad Republike Slovenije	2015, 2016, 2017 in 2018
3. kazalniki razvojnih možnosti občine:		
oskrbljenost z dobrinami in storitvami javnih komunalnih služb (stopnja priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje po aglomeracijah)	Ministrstvo za okolje in prostor	2017 in 2018
opremljenost s kulturno infrastrukturo (kulturni spomeniki in objekti javne kulturne infrastrukture) *	Ministrstvo za kulturo Statistični urad Republike Slovenije	stanje 8. 10. 2019 (kulturni spomeniki) stanje 8. 10. 2019 (javna kulturna infrastruktura) 2019
delež območij Natura 2000 v občini	Agencija Republike Slovenije za okolje	2019
poseljenost občine	Statistični urad Republike Slovenije in Geodetska uprava Republike Slovenije	2016, 2017, 2018 in 2019

Preglednica 3: Matrika povezanosti med kazalniki financiranja kulturnih dejavnosti ter kazalniki razvitosti občin (*povezanost je značilna pri stopnji 0,05 (dvostranska); **povezanost je značilna pri stopnji 0,01 (dvostranska)).

kazalniki financiranja kulturnih dejavnosti občin (proračunski programi in podprogrami)	kazalniki razvitosti občin		kazalniki ogroženosti občin		kazalniki razvojnih možnosti občin				koeficient razvitosti občin		
	vrednost gospodarskih družb na zaposlenega	osnova za dohodnino na prebivalca občine	število delovnih mest na delovno aktivnega prebivalstva	indeks staranja prebivalstva občine v občini	stopnja registrirane brezposelnosti v občini	stopnja delovne aktivnosti na območju občine	delež prebivalcev, ki imajo priključek na javno kanalizacijo	opremljenost s kulturno infrastrukturo (kulturni spomeniki in objekti javne kulturne infrastrukture)		delež območij Natura 2000 v občini	posejtenost občine**
kulturne dejavnosti (1802 in 1803)	0,124	0,258**	0,268**	0,012	0,106	0,222**	0,012	-0,050	0,061	0,054	0,166*
ohranjanje kulturne dediščine (1802)	0,038	0,123	0,301**	-0,037	0,060	0,141*	0,065	-0,118	-0,034	0,004	0,099
nepremična kulturna dediščina (18029001)	-0,013	0,096	0,216**	0,021	0,055	0,129	0,047	-0,097	-0,067	0,046	0,078
premična kulturna dediščina (18029002)	0,191**	0,174*	0,440**	-0,160*	-0,014	0,090	0,188**	-0,067	0,061	0,004	0,150*
programi v kulturi (1803)	0,186**	0,316**	0,216**	0,031	0,151*	0,245**	0,027	0,014	0,076	0,076	0,206**
knjižničarstvo in založništvo (18039001)	0,326**	0,530**	0,385**	0,094	0,198**	0,390**	0,087	-0,007	0,082	0,222**	0,372**
umetniški programi (18039002)	0,212**	0,280**	0,396**	-0,207**	-0,064	0,047	0,172*	-0,122	-0,031	0,212**	0,122
ljubiteljska kultura (18039003)	0,052	0,201**	0,158*	0,031	0,129	0,156*	0,030	-0,011	0,031	0,047	0,120
mediji in avdiovizualna kultura (18039004)	0,082	0,159*	-0,170*	0,334**	0,246**	0,269**	-0,106	0,296**	0,118	0,037	0,208**
drugi programi v kulturi (18039005)	0,119	0,053	0,040	-0,011	0,028	0,012	0,009	-0,036	0,090	-0,075	0,038
zoološki in botanični vrtovi, akvariji, arboretumi ipd. (18039006)	0,143*	0,132	0,155*	-0,069	-0,086	0,054	0,102	-0,092	-0,085	0,180**	0,033

delovnih mest. To je značilno predvsem za suburbanizirane občine, ki v veliki meri delujejo kot spalna naselja v bližini večjih mest. Hkrati pa je značilno, da v tem sektorju verjetno pogosteje delujejo mlajši zaposleni z ustreznim znanjem informacijskih tehnologij, ki znajo svoje znanje in storitve tudi ustrezno tržiti v bližnjih regionalnih središčih.

Ljubiteljska kultura (podprogram 18039003) ter zoološki in botanični vrtovi, akvariji, arboretumi in podobno (podprogram 18039006) tudi izkazujejo pozitivno statistično povezanost z nekaterimi kazalniki razvitosti občin, medtem ko v primeru drugih programov v kulturi (podprogram 18039005) statistično značilne povezanosti z izbranimi razvojnimi kazalniki občin ni mogoče zaznati.

Ohranjanje kulturne dediščine (program 1802) je pozitivno statistično povezano zgolj z velikostjo občin po številu delovnih mest in stopnjo zaposlenosti prebivalstva. K temu rezultatu največ prispeva nepremična kulturna dediščina (podprogram 18029001), medtem ko premična kulturna dediščina (podprogram 18029002) odraža skorajda identične razvojne vzorce kot sorodni umetniški programi (podprogram 18039002).

6 Sklep

Namen članka je prikazati prostorske vidike financiranja kulturnih dejavnosti iz javnih sredstev v Sloveniji v obdobju 2007–2018. Podatki Ministrstva za finance (Financiranje ... 2020; Zaključni ... 2020) kažejo, da so občine in država v opazovanem obdobju za kulturo namenile okoli 3,7 milijarde evrov, razmerje med obema prostorskima ravnema pa je bilo skozi leta približno enakovredno, kar je skladno s stanji v drugih evropskih državah (Analiza ... 2017). Gibanje sredstev za kulturne dejavnosti je v veliki meri sledilo svetovnim gospodarskim težnjam, pri čemer gre izpostaviti zlasti zadnjo finančno-gospodarsko krizo. Višina sredstev je strmo naraščala do leta 2010, zatem je do leta 2016 strmo padla za 27,3 %, od tedaj dalje pa zopet počasi narašča in je v zadnjem letu opazovanega obdobja dosegla predkrizno raven.

Država poleg urejanja sistema in podporne dejavnosti na področju kulture (program 1801) v večji meri skrbi za ohranjanje kulturne dediščine (program 1802), medtem ko imajo občine pomembnejšo vlogo pri spodbujanju programov v kulturi (program 1803). Največ sredstev v kulturni sektor pričakovano vložijo največje občine, ki imajo tudi najvišje proračune. Vendar pa te občine nujno ne podpirajo kulture z najvišjim deležem svojega proračuna. Po tem kriteriju izstopajo predvsem nekatere manjše občine. Tako lahko med najbolj »kulturne« občine v Sloveniji uvrstimo Vipavo, Semič, Vitanje, Majšperk, Sveti Jurij ob Ščavnici in Rogatec. Med večjimi regionalnimi izdišči najbolj pozitivno izstopajo občine Maribor, Radovljica, Kranj, Ptuj in Ljubljana, najbolj negativno pa stari industrijski središči Trbovlje in Jesenice, mlajši mesti Velenje in Nova Gorica ter Slovenj Gradec. Kulturni proračun je najbolj podhranjen v občinah, ki so v pretežni meri na tradicionalnih problemskih območjih Vzhodne kohezijske regije, na slabše dostopnih območjih Gorenjske in v suburbaniziranih občinah večjih slovenskih mest, ki v veliki meri funkcionirajo kot spalna naselja.

Med vlaganji v posamezne podprograme kulturnega sektorja prihaja do precej velikih razlik v prostorski razporeditvi, kar nakazuje izredno veliko heterogenost tega sektorja. Posamezni kulturni podprogrami se razlikujejo predvsem glede na stopnjo urbaniziranosti občin. V bolj urbaniziranih občinah tako več vlagajo v knjižničarstvo in založništvo (podprogram 18039001), umetniške programe (podprogram 18039002) in druge programe v kulturi (podprogram 18039005), v bolj podeželskih krajih v ljubiteljsko kulturo (podprogram 18039003), medtem ko v suburbaniziranih okoljih več sredstev namenijo medijem in avdiovizualni kulturi (podprogram 18039004). Na ta način lahko govorimo o prostorski specializaciji vlaganj v kulturne dejavnosti, kar si v prihodnjih raziskavah zasluži več pozornosti.

Rezultati statistične analize povezanosti vlaganj občin v kulturne dejavnosti s kazalniki razvitosti občin (Uredba ... 2019; Financiranje ... 2020) kažejo, da ima financiranje kulture celo vrsto sicer šibkih, vendar statistično značilnih in pozitivnih povezanosti z razvitostjo občin. Občine z višjim

kulturnim proračunom imajo v povprečju več delovnih mest, večjo stopnjo zaposlenosti, njihovo prebivalstvo pa ima višjo osnovo za dohodnino. Ti rezultati potrjujejo izsledke sorodnih raziskav, ki so dokazovale pozitivno povezanost med kulturo in razvojem (Evans in Smith 2006; Ravbar in Razpotnik 2008; Grodach 2011; Ravbar 2011; Evans 2014). Iz omenjenih rezultatov pa ne moremo sklepati o vzročnosti povezav. Temeljni izziv prihodnjih raziskav bo zato odgovoriti na vprašanje, ali so občine razvitejše zaradi večjega vlaganja v kulturne dejavnosti ali pa občine več vlagajo v kulturo zaradi višje stopnje razvitosti? V ta namen bi bilo treba izvesti študije primerov, podrobno analizirati razvojne in kulturne programe občin, intervjuvati ključne deležnike, izvesti fokusne skupine in podobno.

Pričujoča raziskava kot prva v Sloveniji prikazuje prostorsko razporeditev financiranja kulture iz javnih sredstev občinskih proračunov in njihovo povezanost z razvitostjo občin. Ugotovitve lahko koristijo pripravljavcem občinskih proračunov in vsem, ki skrbijo za razvoj kulturnega sektorja na lokalni ravni v Sloveniji. Prihodnje raziskave bi se morale podrobneje spopasti z natančnejšim lociranjem sredstev iz državnega proračuna. Zaenkrat vemo, da sta bili leta 2015 približno dve tretjini sredstev proračuna Ministrstva za kulturo, ki je daleč največji porabnik sredstev za kulturne dejavnosti, namenjeni Osrednjeslovenski razvojni regiji, druga po vrsti pa je bila Podravska razvojna regija, ki je prejela dobro desetino sredstev, medtem ko so ostale razvojne regije prejele manj kot dvajsetino vseh državnih sredstev (Analiza ... 2017). Na ta način lahko sklepamo, da se državna sredstva za kulturo zgoščajo zgolj v posameznih središčih, zlasti v Ljubljani in Mariboru, medtem ko so ostala območja deležna precej manjše pomoči in vlaganj. Poleg natančnejše prostorske analize javnih vlaganj bi prihodnje raziskave morale več pozornosti nameniti tudi preučevanju privatnih sredstev, ki imajo prav tako pomemben vpliv na spodbujanje kulturnih dejavnosti na lokalni ravni (Trupiano 2005).

Zahvala: Prispevek temelji na finančni podpori Kulturno izobraževalnega društva PiNA za potrebe izvajanje operacije »M.C. Ruk« (C3340-19-082001), ki jo sofinancirata Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in Ministrstvo za kulturo. Raziskavo je delno podprl tudi raziskovalni program Geografija Slovenije (P6-0101), ki ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

7 Viri in literatura

- Aggarwal, R., Goodell, J. W. 2014: Culture, institutions, and financing choices: How and why are they related? Research in International Business and Finance 31. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2013.09.002>
- Analiza financiranja kulture. Ministrstvo za kulturo. Ljubljana, 2017. Medmrežje: <https://e-uprava.gov.si/download/edemokracija/datotekaVsebina/336435?disposition=inline> (15. 5. 2020).
- Andersson, Å. 1985: Creativity and regional development. Papers of the Regional Science Association 56-1 DOI: <https://doi.org/10.1007/BF01887900>
- Bole, D. 2004: Daily mobility of workers in Slovenia. Acta geographica Slovenica 44-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS44102>
- Dijkstra, L., Poelman, H. 2014: A harmonised definition of cities and rural areas: the new degree of urbanisation. Regional Working Paper 1-2014. Medmrežje: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/work/2014_01_new_urban.pdf (16. 6. 2022).
- Evans, M. 2014: Are the arts the economic engine of affluence? Public Administration Review 74-3. DOI: <https://doi.org/10.1111/puar.12223>
- Evans, Y., Smith, A. 2006: Surviving at the margins? Deindustrialisation, the creative industries, and upgrading in London's garment sector. Environment and Planning A38-12. DOI: <https://doi.org/10.1068/a38285>
- Financiranje občin. Medmrežje: <https://www.gov.si teme/financiranje-obcin/> (8. 6. 2020).

- Grodach, C. 2011: Art spaces in community and economic development: Connections to neighborhoods, artists, and the cultural economy. *Journal of Planning Education and Research* 31-1. DOI: <https://doi.org/10.1177/0739456X10391668>
- Kozina, J. 2018: Demographic characteristics of creative workers: under-activated development potentials in Slovenia? *Acta geographica Slovenica* 58-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS.4602>
- Kozina, J., Bole, D. 2018: Kje prebivajo in delujejo kulturni ustvarjalci? Širjenje in razpršitev kulturnih prostorov v Sloveniji. *Družboslovne razprave* 34-87.
- Kozina, J., Clifton, N. 2019: City-region or urban-rural framework: what matters more in understanding the residential location of the creative class? *Acta geographica Slovenica* 59-1. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS.5137>
- Kušar, S. 2005: Manj razvita območja kot element politike skladnejšega regionalnega razvoja v Sloveniji: pretekle izkušnje in prihodnji izzivi. *Dela* 24. DOI: <https://doi.org/10.4312/dela.24.113-124>
- Portal slovenskih splošnih knjižnic, 2022. Medmrežje: <https://www.knjiznice.si/sistem-splosnih-knjiznic/organiziranost/> (15. 2. 2022).
- Pravilnik o programski klasifikaciji izdatkov občinskih proračunov. Uradni list Republike Slovenije 108/2008. Ljubljana.
- Proračunski priručnik za pripravo proračunov občine za leti 2020 in 2021. Ministrstvo za finance. Ljubljana, 2019. Medmrežje: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/Proracun-direktorat/DP-SSFLS/Prirocniki/pror-prir-obcine-20-21.pdf> (8. 6. 2020).
- Ravbar, M. 1997: Slovene cities and suburbs in transformation. *Geografski zbornik* 37.
- Ravbar, M. 2011: Creative social groups in Slovenia: contribution to geographic studying of human resources. *Acta geographica Slovenica* 51-2. DOI: <https://doi.org/10.3986/AGS51204>
- Ravbar, M., Razpotnik, N. 2008: Geografska analiza razvojnih dejavnikov v Sloveniji: ustvarjalnost in naložbe. *Geografski vestnik* 80-2.
- Rokodelski center Ribnica. Ribnica, 2022. Medmrežje: <https://www.rokodelskicenter-ribnica.si/> (12. 2. 2022).
- Srakar, A. 2015: Financiranje kulture v Sloveniji in ekonomski učinki slovenske kulture v letih 1997–2014. *Likovne besede, posebna izdaja*.
- Stražičar, N., Strnad, B., Štemberger, P. 2015: Nacionalni računi o gospodarski krizi v Sloveniji. Medmrežje: <https://www.stat.si/dokument/8669/nacionalni%20racuni%20o%20gospodarski%20krizi-internet.pdf> (7. 4. 2020).
- Škrbič, U. 2016: Vpliv reorganizacije ministrstev na njihovo delovanje. *Diplomsko delo, Fakulteta za upravo Univerze v Ljubljani*. Ljubljana.
- Trupiano, G. 2005: Financing the culture in Italy. *Journal of Cultural Heritage* 6-4. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.culher.2005.04.004>
- Uredba o metodologiji za določitev razvitosti občin. Uradni list Republike Slovenije 78/2019. Ljubljana.
- Verbič, M., Srakar, A., Majcen, B., Čok, M. 2016: Slovenian public finances through the financial crisis. *Teorija in praksa* 53-1.
- Zaključni račun proračuna. Direktorat za proračun. Ljubljana. Medmrežje: <https://www.gov.si/teme/zakljucni-racun-proracuna/> (8. 6. 2020).
- Zakon o financiranju občin. Uradni list Republike Slovenije 57/2008. Ljubljana.
- Zakon o javnih financah. Uradni list Republike Slovenije 11/2011. Ljubljana.
- Zakon za uravnoteženje javnih financ. Uradni list Republike Slovenije 40/2012. Ljubljana.

8 Summary: Spatial aspects of financing culture from public funds of the Republic of Slovenia

(translated by the author)

The aim of the article is to analyse the spatial aspects of financing cultural activities from public funds in Slovenia in the period 2007–2018. The data from the Ministry of Finance show that the municipalities and the state allocated about EUR 3.7 billion to culture in the observed period, and that the ratio between the two spatial levels was approximately the same over the years, which corresponds to the situation in other European countries. The level of funding for cultural activities largely followed global economic trends, with the recent financial and economic crisis being particularly noteworthy. The level of funding increased rapidly until 2010, after which it decreased sharply by 27.3% until 2016. Since then, it has been slowly increasing again, reaching pre-crisis levels in the last year of the observation period.

In addition to regulating the system and supporting activities in the field of culture (programme 1801), the state takes care of the preservation of cultural heritage to a greater extent (programme 1802), while municipalities play a more important role in promoting cultural programmes (programme 1803). It is to be expected that the largest municipalities, which also have the highest budgets, invest the most resources in the cultural sector. However, these municipalities do not necessarily support culture with the highest proportion of their budgets. According to this criterion, some smaller municipalities stand out. Thus, we can count Vipava, Semič, Vitanje, Majšperk, Sveti Jurij ob Ščavnici and Rogatec among the »most culturally rich« municipalities in Slovenia. Among the larger regional centres, the municipalities of Maribor, Radovljica, Kranj, Ptuj and Ljubljana stand out most positively, while the old industrial centres of Trbovlje and Jesenice, the younger towns of Velenje and Nova Gorica, and Slovenj Gradec score most negatively. The cultural budget is lowest in municipalities that are predominantly located in the traditional problem areas of the eastern cohesion region, in less accessible areas of the Gorenjska development region and in suburban municipalities of larger Slovenian cities that largely function as commuter towns.

There are quite large differences in the spatial distribution of investments in the individual cultural sub-programmes, which indicates the extremely high heterogeneity of this sector. The individual cultural sub-programmes differ mainly according to the degree of urbanisation of the municipalities. In more urbanised municipalities, there is more investment in libraries and publishing (sub-programme 18039001), art programmes (sub-programme 18039002) and other cultural programmes (sub-programme 18039005), in more rural areas in amateur culture (sub-programme 18039003), while in suburban areas more funding is allocated to media and audio-visual culture (sub-programme 18039004). In this way, we can speak of a spatial specialisation of investment in cultural activities that deserves more attention in future research.

The results of the statistical correlation analysis between municipal investment in cultural activities and municipal development indicators show that funding for culture has a whole series of weak but statistically significant and positive correlations with municipal development. Municipalities with a higher cultural budget have on average more jobs, a higher employment rate and their population has a higher income tax base. These results confirm the findings of related studies that have demonstrated a positive relationship between culture and development. However, we cannot draw conclusions about the causality of the relationships from these results. The fundamental challenge of future research will therefore be to answer the question of whether municipalities are more developed because of greater investment in cultural activities, or whether municipalities invest more in culture because of a higher level of development? For this purpose, numerous case studies, a detailed analysis of the municipalities' development and cultural programmes, interviews with key stakeholders, focus groups and the like should be conducted.

This study is the first in Slovenia to show the spatial distribution of cultural funding from public funds in municipal budgets and its correlations with municipal development. The results of this study can be useful for municipal budget managers and for all those who care about the development of the cultural sector at the local level in Slovenia. Future studies should take a closer look at the allocation of funds from the state budget. So far, we know that in 2015, about two-thirds of the budget of the Ministry of Culture, which spends by far the most funds on cultural activities, was allocated to the development region of Central Slovenia, while the development region of Podravje was in second place, receiving just over one-tenth of the funds. The other development regions received less than one-twentieth of the total state funds. From this we can conclude that state funding for culture is concentrated only in individual centres, especially Ljubljana and Maribor, while other areas receive much less aid and investment. In addition to a more detailed spatial analysis of public investments, future research should also pay more attention to the study of private funds, which also have an important influence on the promotion of cultural activities at the local level.